

Deze pagina is overgezet naar een nieuw softwaresysteem en kan in de laatste versie tijdelijk worden bekeken en verder worden bewerkt op:

<https://christipedia.miraheze.org/wiki/Nederland>

Nederland, in het buitenland vaak aangeduid als *Holland*, telt ruim 16,7 miljoen inwoners (2012). De hoofdstad is Amsterdam. De regering zetelt in Den Haag. De meeste Nederlanders geloven niet aan een persoonlijke [God](#).

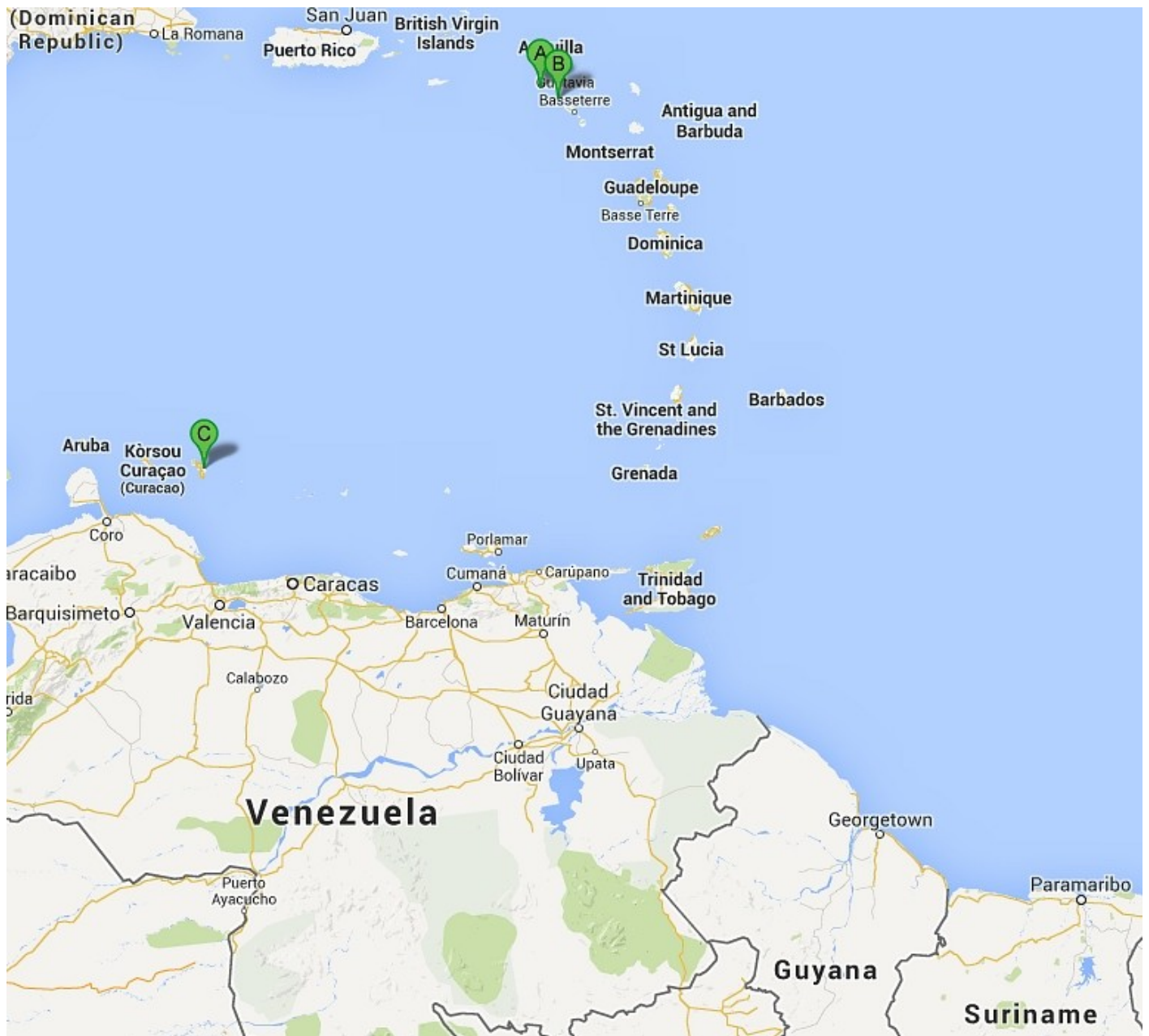
Paragrafen:

Geestelijk leven	8
Verwarring en onzekerheid	10
Welzijn	10
Onderwijs	11
Mediagebruik	12
Nederland en de Joden	12
Provincies, gemeenten en steden	12
Buitenland	13
Nederland en Israël.....	13
Geschiedenis	15
Voetnoten	16

(De kaart kan met de muisaanwijzer worden gesleept)

Nederland ligt voor ongeveer 20% onder de zeespiegel. In het buitenland wordt Nederland "**de Lage Landen**" of "de Nederlanden" (meervoud) genoemd; in het Engels: *The Netherlands*; Frans: *Les Pays-bas*. Het hoogste punt van het land is de 322,5 meter hoge Vaalserberg in de provincie Zuid-Limburg.

Enkele eilanden in de Caribische zee zijn onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden. In '**Caribisch Nederland**' wonen ruim 21.000 mensen (anno 2011). De eilanden zijn Bonaire (15.700 inwoners), Sint-Eustatius (3600) en Saba (1800), zie kaart beneden. Ze zijn sinds 10 oktober 2010 onderdeel van Nederland. Voordien maakten ze deel uit van de Nederlandse Antillen.

*Kaart: Caribisch Nederland: de eilanden Saba (A), Sint-Eustatius (B) en Bonaire (C).
(Google Maps, 2013)*

Van links naar rechts: Saba, Sint Eustatius en Bonaire (Google Maps, 2013).

Wat typeert Nederland? Wat is **kenmerkend**?^[39] Het lage, vlakke en groene land, de verovering van land op de zee en de beheersing van het water (duinen en dijken, molens, delta-werken), de handelsgeest, de tolerantie, de lomphheid, de vrijgevigheid, bollenvelden (tulpen), klompen, het vrije drugsbeleid, de relatief grootste porno-productie ter wereld (in 2006^[40]), Amsterdam als homo-hoofdstad van Europa, het poldermodel van onderhandelen, de vele fietsers en fietspaden. Nederland was het eerste land ter wereld dat het 'homohuwelijk' invoerde. Nederland is het land van de 'vergadertijgers': waar naar verhouding het meest vergaderd wordt in de wereld (anno 2016). Nederland is Europa's grootste exporteur van fietsen (anno 2016).

Koningin Beatrix roemde bij haar inhuldiging in 1980 „oer-vaderlandse eigenschappen van emergie, vindingrijkheid en verdraagzaamheid“.

Nederlanders zijn, in vergelijking met het buitenland, nogal *lomp* en *bot* in hun uitlatingen (anno 2012)^[4]. Dat blijkt vooral uit hun reacties op websites. Eeuwen geleden vonden waarnemers uit andere landen Nederlanders al lomperiken en botteriken.

Een uniek kenmerk van Nederland, in vergelijking met andere Europese landen, is de *verzuiling*, hoewel deze allang op zijn retour is. De verzuiling bestaat uit een levensbeschouwelijke segmentering van de maatschappij: katholiek, protestants, liberaal en socialistisch. Een voorbeeld: in 1924 werden drie levenbeschouwelijk onderscheiden omroepen gesticht: de Nederlandse Christelijke Radio-Vereniging (NCRV), de Katholieke Radio Omroep (KRO) en de Vereeniging Arbeiders Radio Omroep (VARA)^[1]: respectievelijk protestants, katholiek en socialistisch in hun uitgangspunten.

Wat voedsel betreft zijn kenmerkend jonge en oude kaas, hagelslag en pindakaas. "Oerhollandse producten als volkorenbrood, jonge kaas, halfvolle melk en karnemelk worden tijdens een buitenlandse vakantie het meest gemist. Ook oude kaas, pindakaas en hagelslag zijn veel genoemde 'heimwee-producten'", aldus een nieuwsbericht uit 2013^[46].

Nederland is een **waterrijk** land dat voor ongeveer 20% onder de zeespiegel ligt. Het is genooddaakt het water onder controle te houden. Want nergens in Europa is de grond zo nat als in Nederland. "Nederland heeft het water goed onder controle. Als er te veel water is, gaan de pompen aan en wordt het goed afgevoerd. Bovendien zijn er geen dorpen in valleien gebouwd, zoals bijvoorbeeld in Zuid-Engeland. Het gevaar voor Nederland is een stormvloed van zee, die het water in de rivieren omhoogduwt, over de dijken. Daar staat de bodem los van," aldus een landwetenschapper in 2013^[1]. Nederland heeft de best beveiligde delta (land tussen riviermonden) ter wereld (anno 2011). Ondanks dat staat het land van alle Europese landen (anno 2011) het meest bloot aan de **gevaren** van natuurrampen en klimaatverandering. Het gaat vooral om het risico van een overstroming in verhouding tot het grote bevolkingsaantal^[22].

Elf procent van de bevolking is van **allochtone** afkomst (2010). In Nederland wonen anno 2011 ca. 400.000 mensen met Turkse wortels^[18]. Doordat immigranten een andere cultuur meebrachten, zijn belangrijke kwesties geworden: immigratie, integratie, Islam en de multiculturele samenleving. Anno 2011 komen allochtone jongeren veel vaker in aanraking met de politie dan autochtone^[33]. Van de Marokkaanse jongens is 65 procent wel eens is aangehouden door de politie. Ook de schooluitval onder allochtonen is groter: bijna een derde van hen gaat zonder diploma van school, tegenover 18 procent van de Nederlanders. Ook de werkloosheid van allochtonen ligt een stuk hoger, ruim 12 procent van de allochtonen, tegenover 4,5 procent van de autochtone bevolking.

Er zijn 7,6 miljoen **huishoudens** (stand 2015), waarvan 2,8 miljoen slechts één persoon telt. **Alleenstaanden** wonen vooral in Noord-Holland, Zuid-Holland en Brabant. Het aantal alleenstaanden neemt toe, door vergrijzing, echtscheiding en individualisering van de maatschappij.

Wat het **gezin** in Nederland betreft, een vrouw krijgt gemiddeld 1,76 kinderen (stand 2012). Het Europese gemiddelde is 1,57 (stand 2012). In 1996 woonde 86 procent van de kinderen van nul tot vijftien jaar bij alle twee de eigen ouders, in 2010 was dat percentage gedaald tot 82. Bijna 20% van de kinderen tussen 0 en 15 jaar woont (anno 2010) niet bij beide ouders. Voornaamste reden is scheiding. De meeste kinderen van gescheiden ouders wonen bij hun moeder. Het aantal vijftienjarigen dat nog bij beide ouders woont is onder autochtonen met 77 procent het grootst. Bij Marokkanen en Turken is dat respectievelijk 75 en 72 procent. Van de vijftienjarige Arubaanse en Antilliaanse jongeren woont (anno 2010) slechts een derde bij beide eigen ouders^[31].

In de opvoeding horen jongeren vaak dat ze uniek en bijzonder zijn^[45].

Staatshoofd is Willem Alexander uit het huis van Oranje. Stadhouders, koningen(-innen) en anderen die eerder over Nederland geregeerd hebben vanaf Willem I:

1559—1584 Prins Willem I van Oranje, stadhouder

1584—1625 Prins Maurits.

1625—1647 Prins Frederik Hendrik.

1647—1650 Prins Willem II.

1650—1672 Eerste Stadhouderloze tijdperk.

1672—1702 Prins Willem III.

1702—1747 Tweede Stadhouderloze tijdperk.
 1747—1751 Prins Willem IV.
 1751—1795 Prins Willem V.
 1795—1806 Republiek.
 1806—1810 Kon. Lodewijk Napoleon Bonaparte.
 1810—1813 Een provincie van Frankrijk.
 1813—1840 Koning Willem I
 1840—1849 Koning Willem II.
 1849—1890 Koning Willem III.
 1890—1948 Koningin Wilhelmina.
 1948—1980 Koningin Juliana
 1980—2013 Koningin Beatrix
 2013—heden Koning Willem-Alexander

In de **Tweede Kamer**, die het volk vertegenwoordigt, mee wetten maakt en het regeringsbeleid controleert, zijn bijna de helft van de 150 volksvertegenwoordigers vrouw (in juli 2012: 62 vrouwen). Met deze geslachtelijke verhouding loopt Nederland (anno 2012) wereldwijd voorop. De **Eerste Kamer** of *Senaat* beoordeelt nieuwe wetten. Pas als de Eerste Kamer een wet goedkeurt, kan zij worden ingevoerd. Een voorbeeld:

Alcoholgrens van 16 naar 18

De Eerste Kamer heeft ingestemd met de verhoging van de leeftijdsgrens voor het bezit van alcohol van 16 naar 18 jaar. Vanaf 1 januari mogen jongeren onder de 18 geen alcohol meer kopen en wordt voor hen het bezit van alle drank op straat en in de horeca strafbaar. Een ruime meerderheid in de senaat stemde voor de leeftijdsverhoging. D66 en de PVV zijn ertegen. Ze spreken van betutteling en paternalisme. De politiek hoopt dat door de maatregel het alcoholmisbruik onder jongeren afneemt. Steeds meer en steeds jongere kinderen belanden in het ziekenhuis met een alcoholvergiftiging.

(Bron: Nos.nl, 18 juni 2013)

Nederland kent grote **materiële welvaart**. Het is al jaren (anno 2011) een van de welvarendste landen van de Europese Unie. Op de welvaartsniveau-lijst van Eurostat stond Nederland in 2011 op de tweede plaats achter Luxemburg.

Er is evenwel **armoede**. Anno 2011 leeft 6,2 procent van de bevolking onder de armoedegrens. Van de huishoudens met een vluchtelingenachtergrond leeft 30 procent onder de armoedegrens^[20].

De gemiddelde **pensioenleeftijd** is 62 jaar (2007), eerder jarenlang rond de 61. In de zorgsector gaan mensen het vroegst met pensioen, gemiddeld stoppen zij voor hun 61ste. In de sectoren landbouw en visserij werken mensen het langst door, tot ruim na hun 64ste^[6].

Er zijn 2,6 miljoen **65-plussers** (2011). Ruim tienduizend bewoners van zorginstellingen krijgen nooit bezoek. Eenzaamheid onder ouderen is een groeiend probleem (2011)^[9].

De Nederlandse **cultuur** rust op verscheidene pijlers: de Grieks-Romeinse beschaving, jodendom en christendom. Een toenemende invloed gaat uit van de groeiende moslimpopulatie in Nederland.

Het Nederlandse **volkslied** sinds 1932 is het [Wilhelmus](#), dat de titel "een nieuw christelijk lied" draagt en door een gelovige is geschreven.

De **tijdsbesteding** van de Nederlander is anno 2011: gemiddeld zes uur per dag aan werk, school en huishouden. Dat is vijftig minuten minder dan in andere Europese landen. Van alle Europeanen besteden de Nederlanders het minste tijd aan het huishouden. Zij verdelen hun tijd over veel meer verschillende bezigheden dan andere Europeanen. Nederlanders hebben wat meer vrije tijd dan gemiddeld, maar zijn wel het langst onderweg: dagelijks anderhalf uur. Nederlandse vaders besteden meer tijd aan de kinderen dan andere bewoners van Europa [\[26\]](#).

De **staatsschuld** is anno 2012 grofweg 400 miljard euro, dat is tweederde van het bruto nationaal product. In 2011 was de schuld grofweg 370 miljard euro, dat was ruim 22.000 euro per inwoner.

In giften aan goede doelen zijn Nederlanders binnen Europa het **vrijgevigst** (anno 2011). Ze geven vooral aan gezondheidsfondsen.

Nederland is een **verzorgingsstaat**. Sinds de jaren tachtig van de 20e eeuw wordt gevreesd dat de verzorgingsstaat te veel dreigt uit te dijnen, onbetaalbaar wordt en dat er dus bezuinigd moet worden.

Sinds de jaren tachtig van de 20e eeuw neemt de **inkomensongelijkheid** toe [\[11\]](#).

Nederland heeft Europees gezien een sterke **economie** (anno 2011). Buitenlandse investeerders waarderen (anno 2011) het stabiele sociaal klimaat en de infrastructuur, maar zij vinden de loonkosten en de inflexibele arbeidsmarkt minder aantrekkelijk. Nederland is wat betreft bedrijfskosten een van de aantrekkelijkste landen voor buitenlandse bedrijven (anno 2012) binnen Europa.

In sommige sectoren van de maatschappij is de **werkdruk** hoog. Bijna de helft van de leraren in het basisonderwijs vindt (anno 2012) de werkdruk te hoog [\[35\]](#). Vooral leraren in de grote steden en in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs klagen over de hoge werkdruk. De hoge werkdruk in het onderwijs komt volgens de leraren vooral door niet-lesgevend taken, zoals vergaderingen en correctiewerk. Een kwart van de docenten heeft gezondheidsklachten die vermoedelijk veroorzaakt worden door het werk. In andere sectoren van de maatschappij vinden veel minder werknemers de werkdruk te hoog. In de zorg gaat het om vijftien procent van de medewerkers.

In 2010 registreerde de politie 1,2 miljoen **misdrijven** (gewelds- en seksuele misdrijven, diefstallen, vernielingen, overvallen, inbraken, enz.) Driekwart van alle misdrijven blijft onopgelost. Zo'n 50.000 veroordeelden zitten (anno 2011) hun straf niet uit, doordat ze op de vlucht zijn of hun verblijfplaats onbekend is [\[25\]](#). Vanwege open grenzen is er een stroom van Oost-Europese criminelen naar West-Europa en ook Nederland gekomen. Ze stelen (anno 2011) onder meer auto's en koper, plegen woninginbraken, overvallen en zakkenrollerij [\[28\]](#).

De grootste **vereniging** in Nederland is (anno 2011), met 4 miljoen leden, de Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB, een verkeers-, vervoers-, en hulporganisatie.

Nederland staat anno 2012 op de vijfde plaats van meest concurrerende **economieën** ter wereld van het World Economic Forum (WEF) (in 2011: zevende plaats). Nederland heeft dat onder meer te danken aan het verbeterde innovatieklimaat, het goede onderwijs, de vermindering van de administratieve lasten en het grotere aantal patenten [\[42\]](#).

Nederland staat anno 2012 op de zevende plaats van landen met de grootste **uitvoer**. 75% van de uitvoer gaat naar Europa. In 2009 stond Nederland op de vijfde plaats van landen met de grootste uitvoer. In de jaren 2008 - 2011 was Nederland de grootste exporteur van verse groenten ter wereld.

Geestelijk leven

In 1966 geloofde bijna de helft van alle Nederlanders in **God**, in 2006, tien jaar later, was dat aantal gehalveerd tot 24%.

De meeste Nederlanders zijn (anno 2011) in religieus opzicht '**ietsist**': ze geloven aan een hogere macht; er moet wel zo *Iets* zijn, geloven zij. Het blijft bij een 'vaag gevoel'^[14]. In 2006 geloofde 36% dat er iets moet zijn als een hogere macht die het leven beheerst en 26% zei niet te weten of zo'n hogere macht bestaat.

Van de Nederlanders zegt 14% overtuigd atheïst te zijn (anno 2006). Van de hoogleraren in Nederland noemt 44% zich **atheïst** (anno 2011)^[27].

*Twee dingen heb ik willen
zijn:
Een Christen en een
Nederlander.
Gebrekkig was ik 't een als
't ander;
Maar toch naar 't wezen,
niet in schijn.
Zoo 't slechts gebrekkig is
geweest:
God en mijn Volk moog 't
mij vergeven!
Maak gij het beter, die dit
leest;
Gij hebt nog tijd van leven.*

Nicolaas Beets
(overleden 1903),
Grafchrift voor mijzelven,
1886.

Van de bevolking is 61% onkerkelijk, 17% katholiek (1999). 12% van de Nederlanders gaat op zondag naar de kerk (2010)^[4].

In de 20e eeuw zeiden veel Nederlanders hun kerk en 'zuil' (= levensbeschouwelijk bepaalde sociale omgeving) vaarwel. Dit wordt '**ontkerkelijking**' en 'ontzuiling' genoemd. In 2013 behoorde ongeveer 30 procent van de bevolking tot een kerk^[44]. Traditionele kerken lopen leeg en lijken steeds meer aan de rand van de maatschappij te staan. Van 1970 tot 2005 is het ledental van de protestantse kerken gehalveerd^[5]. In 2011 meldde het rooms-katholieke bisdom Roermond dat honderd Limburgse kerken in de komende

tien jaar de deur moeten sluiten, ten gevolge van teruglopend kerkbezoek en dalende inkomsten. Orthodox-protestantse kerken op het platteland verliezen relatief minder leden.

De invloed van het **christendom** (normen, waarden, overtuigingen) op de Nederlandse cultuur neemt al decennia lang af. Eén symptoom daarvan is de discussie over het oude verbod op godslastering. Een Kamermeerderheid wil dat het verbod uit het Wetboek van Strafrecht wordt geschrapt (2009). De christelijke partijen CDA, ChristenUnie en SGP willen het artikel handhaven.

Op religieus en spiritueel terrein zijn intuïtie en **gevoel** belangrijke persoonlijke gidsen. "Emoties zijn voor veel mensen hét criterium geworden of iets authentiek is of niet." ^[15] Dit gaat ten koste van verstandelijke overwegingen.

Buiten het afkalvende traditionele christelijke erf manifesteren zich tal van nieuwe alternatieve vormen van **spiritualiteit** en zingeving, zoals ervaringen uit 'vorige levens', spirituele gidsen, belangstelling voor 'astrale lichamen', het lezen van aura's, intuïtie en belangstelling voor kosmische intelligentie. Van oorsprong zijn nieuwe spiritualiteit, occultisme en spiritisme een tamelijk elitaire beweging, maar vanaf de jaren tachtig vindt dit gedachtengoed ingang in steeds bredere lagen van de bevolking; ook gewone mensen raken geïnteresseerd ^[16]. De ideeën doet men op langs de levensweg. Ze kunnen uit allerlei bron komen, bijv. iets uit het boeddhisme en iets uit de westerse mystiek. Deze bronnen worden gelijkwaardig geacht. Zo ontstaat al shoppend en proevend een melange van denkbeelden. Dit mengsel is toegesneden op het individu.

Religie is in de Nederlandse samenleving steeds meer een **privézaak** geworden. De trend om het geloof tot een privézaak te maken is ook op te merken in andere westerse landen (anno 2013).

Op het individu toegesneden opvattingen (**individualisme**) vindt men niet alleen in de nieuwe spiritualiteit, maar ook in traditionele kerken.

Nederland kent (anno 2011) relatief veel mensen met een **anti-religieuze houding**. In deze groep wordt gemakkelijk denigrerend over gelovigen gesproken, de subsidie aan religieuze instellingen afgekeurd en beperking van de godsdienstvrijheid bepleit. Religie is achterlijkheid en gebrek aan eigen kracht. Deze anti-religieuze houding kan leiden tot spanningen in Nederland en gebrek aan inzicht in de rol die religie speelt in andere landen en internationale problemen ^[13].

Van de bijna 33.000 [Iraniërs](#) in Nederland zijn er naar schatting (anno 2011) zo'n twee- tot vijfduizend christen. Van deze **Iraanse christenen** is minstens de helft in Nederland tot geloof gekomen (stand 2011). De Koreskerk van Mohammad Amini in Apeldoorn, opgericht in 2005, is de enige officiële Iraanse kerk in Nederland (anno 2011). Daarnaast zijn er zo'n tien Nederlandse kerken - overwegend evangelisch gemeenten - die voor hun Iraanse gemeenteleden extra diensten houden in het Perzisch ^[10]. Iraanse asielzoekers die in Nederland tot geloof in de Heer Jezus zijn gekomen, vrezen uitzetting omdat een afvallige moslim zijn leven in Iran niet zeker is. Het *Platform Iraanse Christenen Nederland* behartigt de belangen van Iraanse christenen ^[12].

In Nederland zijn ongeveer 825.000 **moslims** (anno 2006). Daarvan is ongeveer 5 procent (40.000 tot 65.000 moslims) streng-orthodox (2010). Deze groep is gevoelig voor salafisme ^[8], een fundamentalistische en streng-orthodoxe richting in de Islam. Salafistische moslims in Nederland keuren geweld af, ze willen hun geloof volstrekt niet door geweld verspreiden en streven er niet naar de Nederlandse samenleving te

bestrijden. Ze zoeken juist naar een plaats binnen de samenleving, maar hun levenswijze is vaak lastig te rijmen met bijvoorbeeld werk of studie^[9].

Verwarring en onzekerheid

De Nederlandse samenleving kent veel verwarring en onzekerheid: geestelijk, zedelijk en in andere opzichten. Wat moeten we geloven ten aanzien van God, het hiernamaals, engelen, de verschillende godsdiensten en denkrichtingen? Wat is goed of kwaad? Wat is waar of onwaar? Wat is goed voor de maatschappij? Wat zal de toekomst brengen? Hoe moet ik kinderen opvoeden?

Politieke leiders en hun partijen gaan op en neer in de gunst van de kiezers. Voorheen stabiele instellingen als banken blijken sinds de kredietcrisis vanaf 2008 te kunnen vallen, waardoor de financiële basis van mensen schudt.

In de maatschappij wordt het christelijk geloof al meer betwijfeld. Ook in de Nederlandse christenheid zelf is geestelijke en zedelijke verwarring en onzekerheid. Oude zekerheden staan ter discussie en brokkelen af. Onder invloed van wetenschappelijke standaardmodellen of historische theoriën worden over de bijbel of delen van de bijbel, bijvoorbeeld het scheppingsverhaal, ernstige vragen gesteld. Er zijn meerdere bijbelvertalingen in gebruik, die onderling soms sterk afwijken.

In deze toestand van verwarring en onzekerheid kan de wetenschap, de belangrijkste Raad in de maatschappij, slechts feiten en wetten noemen en denktucht bijbrengen.

De Bijbel is een handboek voor geloof en leven in alle eeuwen. De Schrift is en blijft een bron van kennis en zekerheid. Een rots wankelt niet doordat een deel van de mensen die erop staan wankelen. De wereld gaat voorbij, maar Gods woord houdt eeuwig stand. Uit een nauwkeurige bijbelvertaling kunnen wij Gods woord, verlicht door de Heilige Geest, leren verstaan. Uit de Bijbel halen we antwoorden op veel levensvragen. De Geest van God, de Ingever van de Schrift, wil ons leiden in de waarheid. Gods woord is een licht op ons pad en een lamp voor onze voet. Met Woord en Geest en in gemeenschap met onze geestelijke gezinsgenoten vinden wij onze weg in een verwarde samenleving.

Welzijn

Samenleven. Eén op de drie huwelijken in Nederland strandt. Het verenigingsleven kalft af. De saamhorigheid wordt minder. De vermenging van culturen door immigratie verwekt vervreemding.

Een van de vijf kinderen in Nederland woont niet in hetzelfde huis als zijn of haar vader (stand 2016). Een op de zeven Nederlandse kinderen heeft nooit contact met zijn of haar vader^[49].

Eenzaamheid. Eén op de drie Nederlanders ervaart (anno 2011) eenzaamheid.

Neerslachtigheid. Nederland behoort anno 2011 tot de top drie landen waar depressie het vaakst voorkomt^[19]. Een miljoen mensen in Nederland slikken antidepressiva (anno 2011).

Drankgebruik. Er zijn in Nederland ongeveer één miljoen probleemdrinkers, waarvan slechts 10% hulp zoekt (jaar 2009). Jaarlijks worden 2300 jongeren tussen de 10 en 24 jaar met een alcoholvergiftiging behandeld (stand 2010). Ruim de helft van hen (57 procent) is tussen de 15 en 20. Van 2005 tot 2010 steeg het aantal dronken jongens in die leeftijd dat op de spoedeisende hulp moest worden geholpen, met 66 procent. Bij meisjes in die leeftijd nam het aantal alcoholvergiftigingen toe met 101 procent^[36].

Kinderen. Een van de vijf kinderen in Nederland woont niet in hetzelfde huis als zijn of haar vader (stand 2016). Een op de zeven Nederlandse kinderen heeft nooit contact met zijn of haar vader^[50]. 300.000 kinderen met problemen krijgen professionele hulp. Dat is negen procent van alle kinderen^[1].

Jongeren. Bij jongeren tussen de 20 en 24 jaar steeg van 2006 tot 2010 het aantal zelfverminkingen met bijna 60 procent. Driekwart van hen is vrouw. Een kwart van de gemiddeld 15.000 mensen per jaar die op de eerste hulp van ziekenhuizen behandeld worden voor letsel dat ze zelf hebben toegebracht, is jonger dan 25 jaar. Het aantal jongeren tussen de vijftien en negentien jaar die op de eerste hulp zijn behandeld voor zelf toegebracht letsel, is in die periode afgenomen. Tweederde van de jongeren vergiftigt zichzelf, meestal met medicijnen. Een kwart van de zelfverminkers gebruikt een scherp voorwerp, zoals een mes of scheermes^[37].

Mantelzorg. De mantelzorg en de zorg door vrijwilligers neemt in omvang af. In 2015 waren er 2,6 miljoen mantelzorgers, van wie ruim 0,5 miljoen, dat is een op de vijf, zich te zwaar belast voelt^[47]

Euthanasie. In opmars is het zelfgekozen levenseinde, de behoefte om zijn eigen leven te beëindigen of te doen beëindigen wanneer men het leven moe is of voltooid acht.

Gezondheid. Anno 2011 voelden de meeste Nederlanders zich gezond. Acht op de tien Nederlanders beoordeeld hun gezondheid als goed of zeer goed. Bijna 4 procent noemt zijn gezondheid slecht of zeer slecht. Ouderen voelen zich minder gezond dan jongeren en mannen voelen zich gezonder dan vrouwen^[21]. Nederlanders eten (anno 2011) echter ongezond: ze eten te weinig fruit, groente en vis en krijgen te weinig vezels, vitaminen en mineralen binnen. Nog geen 2 procent van de kinderen krijgt voldoende groente. De ongezonde voeding veroorzaakt 7.000 doden per jaar^[24].

Jongeren leven erg ongezond (anno 2011). Ruim twee derde van hen beweegt te weinig, drinkt te veel of rookt sigaretten of cannabis. Te weinig beweging is het meest voorkomende ongezonde gedrag. Het komt vaak voor in combinatie met ander ongezond gedrag, zoals teveel drinken of roken. Bijna dertig procent van de jongens tussen de 15 en 25 jaar is 'zware drinker'^[7].

Overgewicht. Meer dan de helft van de Nederlanders tussen de dertig en zeventig jaar is te zwaar (anno 2011). Zowel mannen als vrouwen zijn gemiddeld dikker dan in 1996. De toename van het overgewicht heeft gevolgen voor de volksgezondheid; er zijn vooral meer mensen met diabetes en hart- en vaatziekten.

Kanker. Bijna 3,5 procent van alle Nederlanders, ongeveer 570.000 mensen, leeft met kanker of heeft in het verleden kanker gehad. Jaarlijks wordt bij 100.000 mensen de diagnose kanker gesteld. Elk jaar stijgt het aantal nieuwe kankerpatiënten met ongeveer drie procent. Van 2000 tot 2010 is het aantal met 36 procent toegenomen. Borst-, darm-, huid-, long- en prostaat kanker komen het meest voor. Huidkanker is enorm toegenomen, van 6500 nieuwe gevallen in 2000 tot 13.300 in 2010. Het aantal nieuwe gevallen van kanker groeit al jaren en zal naar verwachting blijven stijgen, onder meer doordat mensen steeds ouder worden. Een andere oorzaak is verandering van leefgewoontes. Zo roken meer vrouwen dan in de jaren '70, waardoor ze vaker longkanker krijgen^[32].

Onderwijs

In Nederland is openbaar en bijzonder onderwijs. Openbaar onderwijs is niet uitdrukkelijk gebaseerd op een bepaalde levensbeschouwelijke grondslag, bijzonder onderwijs is dat wel. De meest voorkomende soort bijzonder onderwijs is christelijk onderwijs. De mogelijkheid van bijzonder onderwijs is een verworvenheid uit de zogenaamde schoolstrijd. Van de basisschoolleerlingen gaat 69% naar het bijzonder onderwijs, 31% naar het openbaar onderwijs (2012). Van de groep die naar bijzonder onderwijs gaat, gaat bijna de helft naar rooms-katholieke scholen.

Christelijk bijzonder onderwijs is al lang niet meer zo bijzonder en onderscheidt zich steeds minder van openbaar onderwijs. Het Katholieke basisonderwijs is al jaren op zijn retour (anno 2012), verliest al meer zijn katholieke karakter. Steeds meer scholen halen 'Rooms Katholiek' uit hun naam. Reformatorisch, evangelisch en islamitisch onderwijs onderscheiden zich nog wel steeds (anno 2012)^[1].

De [Vereniging Bijbel & Onderwijs](#) steunt christelijke scholen bij het formuleren, uitwerken en in stand houden van de christelijke identiteit.

Mediagebruik

Nederlanders luisterden in 2008 dagelijks gemiddeld drie uur en veertien minuten naar de radio. Steeds meer mensen luisteren naar de radio via internet. In 2008 luisterde 32 procent van de mensen online ^[2].

Nederland en de Joden

Nederland was een van de eerste landen in Europa die Joden toestond hun godsdienst vrij uit te oefenen. Het Oranjehuis en de Nederlandse Joden hebben altijd een goede band met elkaar gehad^[29].

In de Tweede Wereldoorlog zijn, onder de Duitse bezetting, vele Joden in Nederland opgepakt en weggevoerd. Ruim 75 procent van de Joden in Nederland vond de dood (in België 50 procent)^[17]. Van alle Europese landen is in Nederland het hoogste percentage van de Joodse bevolking omkomen. Gelukkig waren er Nederlanders die Joden een schuiladres boden.

Israël eert 25 Nederlanders postuum

Israël heeft 25 Nederlanders postuum onderscheiden. In de Tweede Wereldoorlog hielpen ze Joodse medeburgers aan een onderduikadres. De hoogste onderscheiding ging uit naar de familie Van der Maas in het dorp Nieuwaal in de Bommelerwaard. Die had een hol in de dijk gegraven, daar gingen de onderduikers in als er gevaar dreigde. De medailles werden uitgereikt aan kinderen en kleinkinderen van de verzetshelden.

Bron: *Radio Nederland Wereldroep*, nieuwsbericht 25 nov. 2009

Joden worden door door sommige Nederlanders geholpen, maar door andere Nederlanders vervolgd. Speciale eenheden van de Nederlandse politie jaagden op Joden. De Nederlandse agenten die meededen aan de jacht op Nederlandse Joden, maakten zich schuldig aan buitensporig geweld en seksueel wangedrag op grote schaal. De agenten deden mee uit haat tegen de Joden en om de premie die ze kregen voor iedere Jood die ze arresteerden^[23].

Provincies, gemeenten en steden

Provincies. Nederland is bestuurlijk ingedeeld in twaalf provincies, zie kaart hiernaast. De provincies zijn weer onderverdeeld in gemeenten. In de provincie Gelderland is een van de laatste actief stuivende zandgebieden van Noordwest Europa: het Wekeromse zand.

Gemeenten en steden. De provincies zijn onderverdeeld in 393 gemeenten (stand 2015).

De hoofdstad van Nederland is Amsterdam. De stad promoot zichzelf helaas als de homo-hoofdstad van Europa. De grootste havenstad is Rotterdam. De gemeente Rotterdam is helaas de onveiligste gemeente van Nederland [\[3\]](#). De havenstad kampt met veel overvallen, straatroven en mishandelingen. Nederlands oudste stad is *Nijmegen*.

Buitenland

Jaarlijks emigreren 90.000 tot 120.000 mensen naar het buitenland (stand 2011). Jaarlijks komen zo'n 150.000 immigranten Nederland binnen (stand 2011).

Nederland is (anno 2016) de tiende wapenexporteur ter wereld.

Nederland en Israël

Van Agt pleit in Kamer voor sancties Israël

DEN HAAG - Na ruim dertig jaar sprak oud-premier Dries van Agt woensdag de Tweede Kamer weer toe. Hij pleitte voor het instellen van sancties tegen Israël, omdat het land weigert de muur tussen Israël en de Palestijnse gebieden af te breken. De muur is volgens het Internationaal Gerechtshof in strijd met het internationaal recht.

Van Agt gaf een inleiding voor het burgerinitiatief 'Sloop de Muur', dat door de Kamerleden wordt behandeld. Met de inzameling van 64.000 handtekeningen is afgedwongen dat de Kamerleden het onderwerp in een plenair debat aan de orde moeten stellen. Voor het instellen van sancties tegen Israël is onvoldoende draagvlak in de Tweede Kamer.

De 82-jarige Van Agt was als leider van het CDA van 1977 tot 1982 premier van drie achtereenvolgende kabinetten. Daarvoor was hij van 1971 tot 1977 minister van Justitie. Hij verliet de politiek in 1982 en noemde het 'een heel bijzondere ervaring' om weer terug te zijn in de Kamer.

De 700 kilometer lange afscheiding bestaat uit een stenen muur, prikkeldraad en hekwerk. Een groot deel staat op Palestijns gebied. Het internationaal recht gebiedt ons actie te ondernemen tegen Israël, aldus Van Agt. Hij denkt daarbij aan het weigeren van visa aan kolonisten, het stoppen van militaire samenwerking en van 'intensivering van de bilaterale relatie' kan geen sprake zijn.

PvdA wil dat kabinet druk op Israël opvoert

DEN HAAG - Het geduld van regeringspartij PvdA met Israël raakt op en de druk op het land in het Midden-Oosten moet worden opgevoerd. Dat zei PvdA-Kamerlid Désirée Bonis woensdag in een debat in de Tweede Kamer. „Israël is alleen gevoelig voor druk, aldus de sociaaldemocrate.

Voor intensivering van de banden met Israël loopt ze niet warm. Ze wil met maatregelen nog even wachten, omdat haar partijgenoot

en minister van Buitenlandse Zaken, Frans Timmermans, volgende week naar Israël reist.

Coalitiepartner VVD ziet niets in stappen tegen Israël. „Sancties zijn vanuit elk perspectief onverstandig”, zei VVD-Kamerlid Han ten Broeke. Dergelijke maatregelen zullen volgens hem zelfs 'destructief' zijn voor de Amerikaanse pogingen om Israël en Palestijnen weer aan de onderhandelingstafel te krijgen.

Pleidooien voor druk op Israël
(Bron: *De Gelderlander*, 2013)

Nederland heeft vanouds een vriendschappelijke band met de staat [Israël](#). In januari 2012 noemde de Israëlische premier Netanyahu Nederland een van Israëls beste vrienden. De beide landen zijn belangrijke handelspartners (anno 2011).

In de buitenlandse politiek van Nederland met betrekking tot Israël (2009) en het [Palestijns-Israëlich conflict](#) staan voorop:

- de veiligheid van Israël
- vrede in het Midden Oosten
- een tweestaten-oplossing
- een levensvatbare Palestijnse staat.

In het Nederlandse parlement wordt soms getwist over de wenselijke houding ten opzichte van Israël, zoals blijkt uit onderstaand berichten:

Verhagen bezoekt Israel en bezette gebieden

„Minister Verhagen van Economische Zaken begint vandaag aan een werkbezoek aan Israel en de

Palestijnse gebieden. Hij zal er de komende dagen overleg voeren over het verloop van de vredesonderhandelingen en over mogelijkheden voor verdere samenwerking op het gebied van economie, landbouw en innovatie. Verhagen praat onder anderen met premier Netanyahu, president Peres en op de Westelijke Jordaanoever met premier Fayyad van de Palestijnse Autoriteit. Nederland en Israël zijn belangrijke handelspartners en in de Palestijnse gebieden draagt Nederland bij aan de economische opbouw."

(Bron: Radio Nederland Wereldomroep, 13 juni 2011)

'Rosenthal isoleert Nederland met Israël-standpunt'

„GroenLinks beschuldigt minister Rosenthal van Buitenlandse Zaken ervan dat hij de Tweede Kamer verkeerd heeft geïnformeerd over zijn standpunt over Israël. Aanleiding is de gang van zaken rond een kritisch intern rapport van de Europese Unie over het nederzettingenbeleid van Israël. NRC Handelsblad meldt dat begin deze week in Brussel onder druk van Rosenthal een verklaring van de EU-ministers van Buitenlandse Zaken over Israël is aangepast. Nederland zou hebben gevonden dat er in die tekst geen verwijzing mocht staan naar het interne rapport. 'Rosenthal heeft niet alleen EU-besluitvorming over Israël tegengehouden, maar ook Nederland verder geïsoleerd', aldus GroenLinks-Kamerlid Peters. Ze heeft een spoeddebat over de kwestie aangevraagd."

(Bron: Radio Nederland Wereldomroep, 26 januari 2012)

Geschiedenis

Voor de oudere geschiedenis van Nederland, zie [Geschiedenis van Nederland](#).

In het eerste decennium van de 21e eeuw roept de Islam en haar verontrustende extremistische uitingen de vraag op wat de Verlichting eigenlijk inhield, wat Westerse waarden zijn en waarop die zijn gebaseerd. Wat is de verhouding van democratie en religie? Zijn ze (on)verenigbaar?

2000: Rond 60% van de bevolking is buitenkerkelijk, 17% is katholiek, 8% Nederlands-hervormd, 5% gereformeerd, 5% moslim en 4% overigen. (Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau.) - Rond de eeuwwisseling ontwikkelen woningcorporaties steeds meer andere commerciële activiteiten, onder meer in de kantorenmarkt, om meer geld binnen te krijgen.

2001: Vanaf april is het zogenaamde [homohuwelijk](#) een wettige mogelijkheid. Nederland is de eerste staat ter wereld die het homohuwelijk wettelijk invoert.

2002: Invoering van de Euthanasiewet, die op 1 april in werking treedt: hulp bij zelfdoding door een arts is onder bepaalde voorwaarden wettelijk toegestaan. - Op 6 mei wordt de politicus Pim Fortuyn vermoord.

2004: Op 2 november wordt de filmregisseur Theo van Gogh vermoord door een extremistische moslim.

2005: Op 1 juni verwerpen de Nederlanders met een meerderheid van 61,6 % het verdrag over een Europese grondwet.

2006: In de zorgsector wordt gereguleerde marktwerking ingevoerd, waarbij zorgverzekeraars de opdracht krijgen om gericht de kosten te beperken en de kwaliteit van de zorg te verbeteren.

2007: Op 1 januari 2007 begint de Protestantse Theologische Universiteit (PThU), ontstaan uit een fusie van de Theologische Universiteit Kampen (ThUK), het Theologisch Wetenschappelijk Instituut (ThWI) in

Utrecht en Leiden, het Evangelisch-Luthers Seminarium (ELS) in Utrecht en het Theologisch Seminarium in Doorn.

2010: Nederlandse economie groeit met 1,7%.

In oktober treedt het kabinet-Rutte aan, een minderheidskabinet van VVD en CDA, met gedoogsteun van de PVV.

2011: De Nederlandse bevolking groeit tot ruim 16,7 miljoen. De natuurlijke groei door geboorte en sterfte is 44.000, door immigratie/emigratie komen er 26.000 mensen bij. Er worden 179.000 kinderen geboren, zo'n 5000 minder dan in 2010. De daling hangt volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek samen met de 'economische ontwikkelingen' en met een daling van het aantal vrouwen in vruchtbare leeftijd. Er sterven ongeveer 136.000 mensen, ongeveer evenveel als in 2010. Uit het buitenland vestigen 160.000 mensen zich in Nederland, zo'n 6000 meer dan in 2010. Van hen komt ongeveer 40 procent uit een van de EU-landen. 134.000 mensen verlaten Nederland, 13.000 meer dan in 2010. Ongeveer een derde van de verlaters was ook in Nederland geboren^[34].

Bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten verliezen alle drie de christelijke partijen zetels in het totaal van 566 zetels: het CDA gaat van 151 naar 86 zetels, de ChristenUnie gaat van 38 naar 24, de SGP gaat van 14 naar 12.

In maart zitten 395.000 mensen zonder. Maar met een percentage van 5,1 heeft Nederland de laagste werkloosheid in Europa. Het aantal mensen uit Midden- en Oost-Europa dat in Nederland werkt, is het afgelopen jaar met twintig procent toegenomen. In dezelfde maand waren 125.000 werknemers uit Midden- en Oost-Europa aan de slag, in meerderheid Poolse mannen die seizoensarbeid doen.

Het Nederlandse pensioenstelsel is volgens de wereldwijde pensioenindex van consultancybedrijf Mercer al enkele jaren het beste ter wereld, dankzij de hoogte van de pensioenen en het vertrouwen in het pensioenstelsel.

Wat het weer betreft, "geen maand gedroeg het weer zich 'normaal' dit jaar. Nederland beleefde zomer in het voorjaar, herfst in de zomer en lente in de herfst."^[30]

2012: In februari zitten 474.000 mensen zonder werk. In april valt het kabinet-Rutte, omdat gedoogpartner VVD het pakket bezuinigingsmaatregelen afwijst en niet meer gedoogsteun geeft.

Meer dan twintigduizend kinderen wonen bij zestienduizend pleeggezinnen. Sinds 2000 is het aantal kinderen dat in een pleeggezin woont ruim verdubbeld.

Op 24 mei stemt een ruime meerderheid van de Tweede Kamer in met het verdrag voor het permanente noodfonds voor de euro, ESM, dat bedoeld is voor eurolanden die diep in de financiële problemen zijn geraakt. Uit het fonds kan in totaal 500 miljard euro worden geleend. Nederland stort 4,5 miljard euro in het fonds en staat voor nog eens ruim 35 miljard euro garant.

2015. In 2015 emigreerden 85 [Joden](#) naar Israël, beduidend meer dan in 2014 en het hoogste aantal in vijf jaar.

Voetnoten

1. ? Sociaal Cultureel Planbureau, gegevens 2009.
2. ? Bron: Nieuwsbericht van Radio Nederland Wereldomroep, 5 maart 2009.
3. ? Dat schrijft het AD zaterdag 6 juni 09, op basis van zijn jaarlijkse Misdaadmeter.
4. ? Sjoerd Mouissie, '[Kleine kerk is niet erg, dan zie je elkaar](#)', op ND.nl dd. 23 maart 2010. In het artikel wordt verwezen naar cijfers van het onderzoeksbureau Kaski.
5. ? *ibid.*
6. ? Bron: nieuwsbericht Radio Nederland Wereldomroep, 26 maart 2010.
7. ? Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Bron: nieuwsbericht Radio Nederland Wereldomroep, 28 maart 2010.
8. ?, 9. ? Aldus onderzoekers van het Instituut voor Migratie en Etnische Studies van de Universiteit van Amsterdam. Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 24 sept. 2010.
9. ? Aldus het Nationaal Ouderenfonds, april 2011.
10. ? Wilfred van de Poll, '[En opnieuw staan hun koffers klaar](#)', artikel op Trouw.nl dd. 16 april 2011.
11. ? '[Groter verschil arm en rijk leidt tot ghetto's](#)', artikel op Nu.nl, 20 april. 2011. Interview met cultuursocioloog Nico Wilterdink.
12. ? Wilfred van de Poll, '[Iraanse christenen in Nederland luiden de noodklok](#)', nieuwsartikel op Trouw.nl, 26 april 2011.
13. ? James Kennedy, '[De wereld is behoorlijk religieus](#)', opinieartikel op Trouw.nl, 26 april 2011.
14. ? Zie '[Kerkganger verdwijnt, ietsist is blijver](#)', nieuwsartikel op Trouw.nl, 28 mei 2011.
15. ? Aldus Joep de Hart in zijn boek *Zwevende gelovigen*. De schrijver is godsdienstsocioloog bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Het citaat wordt aangehaald in het nieuwsartikel '[Kerkganger verdwijnt, ietsist is blijver](#)', op Trouw.nl, 28 mei 2011.
16. ? '[De innerlijke ervaring telt](#)', artikel op Trouw.nl, 30 mei 2011. Naar aanleiding van het boek *Zwevende gelovigen* van godsdienstsocioloog Joep de Hart.
17. ? Bron: '[De Shoah in België](#)', nieuwsartikel op Kerknet.be, 11 juni 2011.
18. ? Bron: Turkije-instituut (2011). <http://www.turkije-instituut.nl/>
19. ? '[Nederland in top depressiefste landen](#)', nieuwsartikel op RefDag.nl, 26 juli 2011
20. ? Dat bleek uit cijfers over de inkomenspositie van vluchtelingen van het CBS, in opdracht van Vluchtelingenwerk Nederland.
21. ? Dat bleek uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 29 aug. 2011.
22. ? Aldus het World Risk Report van de Verenigde Naties dat op 2 sept. 2011 in Brussel werd gepresenteerd
23. ? '[Nederlandse jodenjagers extreem wreed](#)', artikel op Trouw.nl, 3 okt. 2011
24. ? Volgens een onderzoek van het Nederlandse rijksinstituut RIVM, waarvan het resultaat in 2011 werd bekend gemaakt.
25. ? '[Teeven zet jacht in op vonnismijder](#)', nieuwsbericht op NOS.nl, 26 okt. 2011
26. ? Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 14 okt. 2011.
27. ? Blijkens een onderzoek door ForumC, waarvan de resultaten in 2011 werden bekendgemaakt.
28. ? Zie „[Steeds meer problemen door bendes Oost-Europa](#)”, nieuwsartikel op RefDag.nl, 15 dec. 2011.
29. ? Reinald Molenaar, '[Nieuwe Kerk even joods, zonder zelf te verdwijnen](#)', nieuwsbericht op RefDag.nl, 19 dec. 2011
30. ? Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 23 dec. 2011.
31. ? Deze cijfers maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek op 30 januari 2012 bekend.

- [32. ?](#) De cijfers zijn ontleend aan de Nederlandse Kankerregistratie (NKR), die de cijfers op 30 januari 2012 heeft bekendgemaakt.
- [33. ?](#) Dat blijkt uit het jaarrapport Integratie van het Sociaal en Cultureel Planbureau uit febr. 2012.
- [34. ?](#) Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht van 16 febr. 2012.
- [35. ?](#) Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht van 12 maart 2012.
- [36. ?](#) De cijfers over alcoholvergiftiging bij jongeren zijn in maart 2012 naar buiten gebracht door de stichting Consument en Veiligheid. Radio Nederland Wereldomroep berichtte daarover in een nieuwsbericht van 23 maart 2012.
- [37. ?](#) Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 5 april 2012.
- [38. ?](#) Ben Lange, [Katholiek onderwijs op zijn retour](#), Rorate.com, nieuwsbericht 25 aug. 2012.
- [39. ?](#) Het volgende Engelstalige filmpje 'The Netherlands & the Dutch culture', bestemd voor jeugdige kijkers, toont enkele typische trekken van Nederland: [filmpje](#), duur 10 minuten, bron Youtube.
- [40. ?](#) Jerry Ropelato, [Internet Pornography Statistics](#) (2007).
- [41. ?](#) Jonathan Maas, [Alleen Nederland heet GeenStijl.nl](#), artikel op Trouw.nl, 6 okt. 2008
- [42. ?](#) Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 5 sept. 2012.
- [43. ?](#) Landwetenschapper Matthias Drusch in het nieuwsartikel '[Nederlandse bodem is natst van Europa](#)', Nu.nl, 22 feb. 2013.
- [44. ?](#) „[Bodem van ontkerkelijking is nog niet in zicht](#)”, nieuwsartikel op RefDag.nl, 1 juni 2013
- [45. ?](#) Aldus de socioloog Frits Spangenberg, directeur van onderzoeksbureau Motivaction, dat een onderzoek deed naar de arbeidsmoraal en daarover in 2013 berichtte. Zie nieuwsbericht '[Crisis geen reden om harder te werken](#)', RefDag.nl, 2 aug. 2013.
- [46. ?](#) Een en ander bleek uit onderzoek van Albert Heijn's Pick Up Point Schiphol onder ruim 1.000 mensen die met het vliegtuig op vakantie gingen.
- [47. ?](#) Bron: Nederlandse Patiëntenvereniging (NPV), 21 sept. 2015.
- [48. ?](#) Auteurs: Mtcv, Erik Baas. [Bronpagina](#) op Wikipedia.
- [49. ?](#) [Hoe is het als alleenstaande vader in een 'mama-wereld'](#), nieuwsbericht op NOS.nl, 17 juni 2016.
- [50. ?](#) [Hoe is het als alleenstaande vader in een 'mama-wereld'](#), nieuwsbericht op NOS.nl, 17 juni 2016.